

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

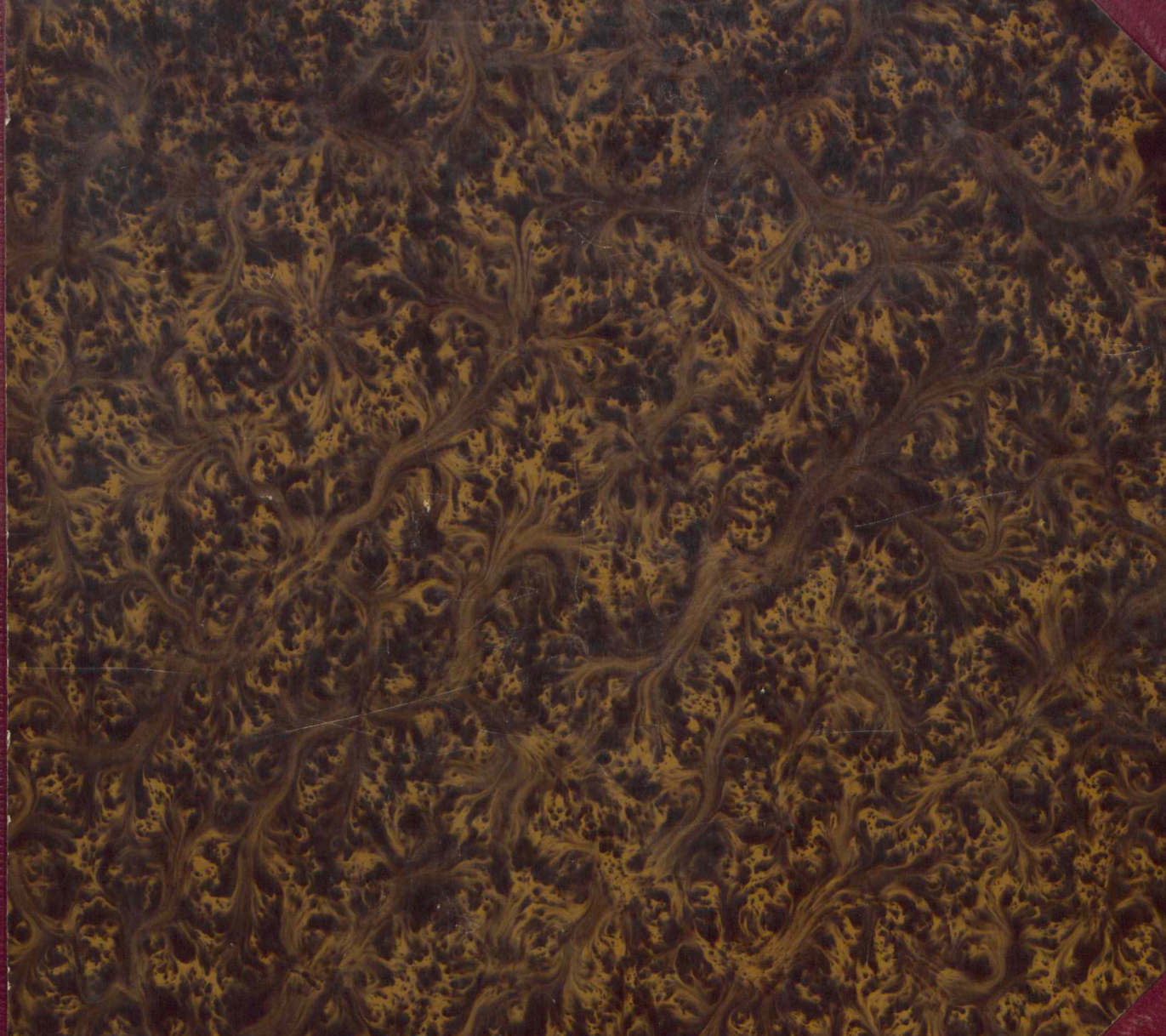
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F Richard del, Nordahl Grave lith.

C A Reitzel Forlag

J W Tegner & Ktundershoff lith. in.

N Ö R L U N D

i Jylland.

N Ö R L U N D

i Jylland.

En af de ældste og mærkeligste jyske Herregaarde er Nørlund, der ligger i Ravnkilde Sogn, Nars Herred og Aalborg Amt, imellem Bjerne Aalborg og Hobro, omtrent et Par Mile nord-nordvest for sidst nævnte Kjøbsted. Nørlund var allerede Herregaard i Dronning Margrethes Tid; men denne Herlighed tog en brad Ende. Den første Kt, der vidtes at have ejet Nørlund, var den tidlig udbødte Kt Munk med en gul Bjælle i Vaabenet. En af de tidligste Ejere levede som Stjemand. To Tingsvidner af 29de og 31te Maj 1484 af Gislum og Hornum Herredsting udsige, at tolv af de ældste Danne-mænd i hvert Herred havde vidnet, at de havde hørt og spurgt af sine Forældre, at „før Nørlund var byggt, da blev det byggt til et Kjøerhus og ej til et Herresæde, og derfor lod Dronning Margrete det nebbryde.“ Fra den Tid, altsaa fra Slutningen af det 14de eller Begyndelsen af det 15de Hundrebaar har Nørlund næppe været Herregaard i mere end hundrede Aar; men Gaardens den Gang uden Tvivl meget lille Omraade fratoges maaske ikke Kjøerens Krøvinge. Ludvig Munk eller, som han ogsaa kaldes, Ludvig Marsk var den sidste af sin Kt, og han havde arvet Gaarden efter sin Fader Palle Marsk; begge havde de Strid med Jon Biffertsen til Torstebund om „Vintønden“ eller om Markstjeldet imellem de to Nabogaarde, der ifkun ligge halvanden Fjerdingvej fra hinanden. Om denne Strid findes et Tingsvidne fra 1478. Ludvig Munks Søstersøn Hr. Johan Bjørnfen arvede Nørlund efter ham og solgte denne Ejendom til Hr. Peder Lykke, Nigraad og Herre til Denmarks- og Høerringe. Denne har vist nok gjenoprettet Nørlund som Herregaard.

Hr. Peder Lykke ejede Nørlund i Januar 1517, da han paa Kongens Retterting havde en Sag med Niels Jensen (Seefeld) til Refsnæs om Torstebunds Ret til Halvdelen af Torstedbø Mølle og Gaarden Brogaard og tabte Sagen. I Aaret 1532 fratosk Jon Madsen til Torstebund Sønder-Dyvelstrup, hvorom de endnu 1534 førte Retstrætte, da Skipper Klement og de jyske Bønder gave Hr. Peder andet at tænke paa end at forurette sin Nabo. Nørlund delte Støbene med Torstebund og gif op i Lær. Nogen Tid har det været, inden Gaarden atter opbyggedes, og imidler-

tid bøde Ejeren i Begyndelsen af Aaret 1537. En af hans Døtre, Fru Kirstine Lykke, der var Enke efter Ludvig Munk til Bolstrup og Palsgaard, arvede Nørlund, i det seneste efter sin Moders Fru Kirsten Høgs Død 1542. Hun var endnu Enke i Aaret 1545, da Søren Justesen i Høvedslev stævne hende for Kongens Retterting, fordi hun efter hans Paastand med Urette havde beskaffet ham. S. A. laante hun Kongen en Sum af 50 Daler. Ikke længe efter giftede hun sig anden Gang, med Christoffer Urne til Nygaard (i Fyn); men dette Giftermaal var uheldigt. Christoffer Urne var Søstersøn af Sællands sidste katolske Biskop Soakim Rønnow. Denne sad flere Aar i Fængsel efter sin Afstættelse (1536); men det var endelig afgjort, at han skulde sættes paa fri Fod, da han bøde (1544). Christoffer Urne tog sig dette saa nær, at han endog fremsøgte den taabelige Bestyrdning, at Christian den tredje og den udmærkede kongelige Kansler Johan Friis havde taget ham af Dage ved Gift, hvorthos han udstødte den Trusel, at der desaarfsk skulde „gaa Ud og rød Lue over Danmark.“ Han maatte bøde haardt derfor; thi Nigraadet dømte ham at være en „udru og æreløs Mand“ og til for sin Trusels Skyld at „holdes udi Hægte og god Forvaring,“ for at han ej skulde foretage sig noget til Skade for Kongen eller dennes Riger eller Underfatter. I tretten Aar sad han derpaa i Fængsel og kom først ud 1562, da han havde lovet „at være Kongen huld og tro og ikke lade sig finde anderledes hemmelig eller aabenbare, end som en Adelsmand og tro, ihdig Underfaat i alle Maader borde at gjøre.“ Udskiftige af hans Standsfæller og Vaarsvende, som Ejler Rønnow til Hvidkilde, Sten Rosenparre til Starholt, Christoffer Ulfeld til Vershave, Henning Ditzjov til Spanbager o. fl., gave da det skriftlige Løfte, at de, hvis Christoffer Urne ikke holdt sig dette efterrettelig saa fuldkomment som han borde, skulde bøde 10,000 Tolumsdalere. Men det var umuligt for den urolige Mand at leve i Stillehed. Havde han endda ladet sig nøje med at hyge Strid med Torstebunds Ejer Niels Jonsen om Grønstjeldet imellem de to Gaarde og med at borttage de gamle Stjellene og kaste

N Ö R L U N D

i Jylland.

en Gøst ind i Torstebunds Mark, hvorover der i Juli 1563 opstod en Retsfag, da havde dette været en Sphøjsfættelse, der ej havde slædet ham selv eller andre paa en søselig Maade; men uheldigvis var det ikke Tilfældet. I November 1563, imedens Landsdommeren Agel Zuel til Billestrup sad som Dommer paa Viborg Landsting, gif Christoffer Urne ind til ham og bestyldte ham for ikke at have gaaet ærlig til Værks, da Landsdommeren fængslede ham, hvorhos han udstæde Agel Zuel til Tvekamp, og for at det ret skulde vorde besjendt, gif han tre Gange ud og ind og gjentog sine vrøde Ord. Derom udstædtes et Vidnesbyrd af den anden ystle Landsdommer Palle Zuel til Strandet, Iver Zuel til Hebegaard, Landstingsherreren Gunde Skriver o. fl. Agel Zuel svarede ham, at han havde handlet efter Kongens Bud, og fremviste derpaa det Fuldmagtsbrev, Kongen havde givet ham, og den Dom, Rigsraadet havde udstædt den 9de November 1549, hvorved Landsdommeren kendtes at have udført dette Hverv som en ærlig Mand. For Rigsraadet, som paasømte Sagen imellem Landsdommeren og Nørulunds Ejer, fremtraabte Fru Kirstine som sin Mand's Sagsfører og udfagde, at der istkun havde falbet nogle løse Ord imellem dem, men „ingen gjort Gjertning flet;“ hendes Forsvar nyttede intet, og de Adelsmænd, der havde gaaet i Borgen for Christoffer Urne, kendtes flydige at udrede de 10,000 Tokumbalere, hvilket var en meget stor Sum paa den Tid. Iblandt Dommerne vare Kansleren Johan Friis, Rigens Marsk Hr. Otte Krumpet, der var gift med Fru Kirstines Søster Fru Anne Lykke, hendes egen Broder Hr. Jørgen Lykke til Dvergaard, Rigskansleren Tønnes Bryste til Kængøls o. fl. Christoffer Urne maatte vist nok drage i Landsflygtighed og nævnes ikke oftere som Nørulunds Ejer i Striden med Naboerne paa Torstebund. Fru Kirstine Lykke, der maa have været en mandig Kvinde, vedblev at gjøre Krad paa Sønder-Dyvelstrup og Halvøsten af „Vintønden“, saa længe hun levede, og stundum paadrog hun sig ved sin Egenraadighed en Retsfag for Hærværk, i det hun lod bortføre Korn og Hø fra sin Nabos Enemærker; stundum paastod hun, at hun var den forurettede. Saaleeds sendtes der i April 1560 en kongelig Stævning til Von Madsen til Torstebund om at møde ved første almindelige Hærbag, der skulde holdes i Odense, og denne Stævning havde Fru Kirstine ladet udtage imod ham for et Brev, som nogle gode Mænd havde opfat om Markeshel imellem Nørulund og Hørhblund, hvilket Brev han ikke havde villet besegle. Fru Kirstine Lykke døde i Aaret 1571, og Nørulund tilfaldt da hendes Søn af første Hægteskab; han er den mest bekjendte af Nørulunds Ejere, men har efterladt sig et høist uheldigt Eftermæle.

Lubvig Lubvigsen Munk hørte til Metten Munk med tre Roser i Baabenet, var en Sønneføn af Mogens Munk til Palsstrup og Palsgaard

og Fru Karen Rosenkrands og født 1538. Han var med i Krigen imod Sverige under Frederik den anden og nævnes paa Listen over de i Slaget ved Sarteraa 1585 favnede som død eller fangen; det sidste har maasse været Tilfældet. Kort før Moderens Død fik han Brev paa Throndhjems Len, den 28de Februar 1571, og i mange Aar var han Lensmand i Norge, til siden Naade for dette Lands Almue. En Maaned efter at have faaet Throndhjems Len fik han Kongebrev om, at han tillige skulde have Jæmteland og Herjedalen som Len; den 7de Juni s. A. skulde disse Landslæber tilbagegives af den svenste Konge, som havde vundet dem ved Baabenmagt, og det paalagdes da Indbyggerne at svare sine Afgifter til Ludvig Munk, hvormod han skulde holde dem ved Norges Lov og Ret. Tillige med Biskoppen Hans Gaas skulde han tage Ed af alle Provster, Præster og Degne, at de skulde være Kongen og hans Efterkommere hulde og tro og undergivne Lensmanden paa Throndhjems Gaard. Den 9de Juli 1577 fik han Agerhus Len og udnævntes da tillige til Stattholder i Norge; han var den første, der efter Reformationen havde denne Værdighed; som Søn fik han Helgelands Len med al den visse Indtægt loit og frit. Istkun nogle faa Aar var han her; thi han fik den 18de Februar 1582 Paabud om at møde i Kjøbenhavn den 1ste Maj næstkomende, efterdi Kongen vilde gjøre Forandring med de ham givne Len. Den 2den September derefter lod Kongen ham vide, at han ikke længer skulde nyde Helgeland loit og frit, hvormod Rentemeesteren skulde sætte dette Len til en vissig Afgift. Smidertid maatte han ikke strøg fratæbe Agerhus Len og Stattholberposten; først den 25de Marts 1583 udnævntes Ove Zuel til Kjøbenhavn til hans Eftermand. I December 1585 nævnes han istkun som Lensmand over Helgeland, og allerede 16de Marts 1586 gaves der ham den Unretretning, at dette Len skulde lægges under Embedsmanden paa Throndhjems Gaard. Maanedsdagen derefter udstædtes der ham Lensbrev paa Hebe-marken og Herjedalen imod en aarlig Afgift af 700 gode gamle Daler af den visse og Herjedalen af den uvisse Indtægt; hans Formand var Niels Mikfelsen Tornekrands til Kv. Istkun et halvt Aar senere lagdes dette Len under Ove Zuel paa Agerhus Slot. I Juli 1588 fik han Lister Len og i Juli 1589 atter Throndhjems Len med Jæmteland og Herjedalen, og dette Len havde han nu fire Aar; men hans Udfærd var saadan, at Almuen ikke kunde eller vilde udholde den. Paa Grund af hans Udsigelser og Gaardhøj opgavde Regeringsraaderne i Christian den fjerdes Mindreaarighed ham den 5te Juni 1593 Lenet, og i September fik han det Paalæg at afgive det paa Throndhjems Gaard værende Pøssere, naar hans Eftermand Jakob Trølle krævede det. Han forlod altsaa Norge, men fik i Januar 1597 Paabud om at indfinde sig i Throndhjem den næstkomende 23de Maj for at svare til de imod ham fremsjorte Anker for det desangaaende fastsatte

N Ö R L U N D

i Jylland.

Retterting, hvorhos det paalagdes Jakob Trolle at gaa i Rette imod ham paa Undersaaternes Vegne. Efterføm Sagen var ærerørig og vedfom en Adelsmand, henhjødtes den endelige Afgjørelse til den nu myndige Konge. Ludvig Munk dømtes da til at have forbrudt Lenet. Iblandt de mangfoldige Anker, der fremsførtes imod ham, vare følgende: Han havde ødelagt og ladet nedbrøde en Del af Domkirken i Throndhjem og solgt mange af Stenene til Borgere i Byen, hvoraf han ifkun havde indført en Del i sit Regnskab, og han havde baaret sig faalebes af for at vorde nogle af sine forliggebe Deler (Brøder) tvit. Arild Olsen og hans Moder Fru Ingeborg Krumme havde Tiltale til ham, fordi han havde frataget hende Gaarden Egge, som hendes æstøbe Ægtefælle Oluf Thoresen havde faaet som Len af Kongen. Denne Mand havde været Skibshøvedsmand i Christian den tredies Tid og senere Høvedsmand over Jemteland, hvor han havde mistet Livet i en Kamp imod Sventerne. Margrete sal: Adrian Borgemesters Enke i Throndhjem gav tilkjende, at for nogle Aar siden var der kommet et stort Høllænder-Skib med Salt til Throndhjem. Dette Salt kjøbte Lensmanden og sendte det til Bergen i en Stude, som førtes af hendes Søn Kornelius Povelsen. Ludvig Munks Fuldmægtig Miffel Strider i Nummedalen æstøbe da af Kornelius, at han skulde fly Saltet fra Skibet ind i en Bod; men hertil svarede Skipperen, at Boadmændene intet vilde have dermed at gjøre, da de ingen Drillepenge fik derfor. Miffel svarede, at det kunde de gjøre for denne gode Mand Ludvig Munks Skyld, hvortil Skipperen sagde, at „den gode Mand søje havde gjort for hans Skyld.“ For det Svar førtes han siden for Ludvig Munk, der først slog ham med en langskafet Øxe han gif med, saa lod ham flaa i Haandklover (Haandjærn) og henge op i et Taarn ved Hænderne, saa at Benene ikke kunde naa Jorden, og denne Pinjel maatte Skipperen lide fra Kl. 5 om Eftermiddagen til Kl. 8 næste Morgen, hvorhos der af og til hældtes Sallage og Vand over ham. Skipperen havde siden efter ytrek, at denne Lensmandens Dublskab havde ødelagt hans Hælbred og forfortret hans Dage, hvilket han havde gjentaget paa sin Sotfejens. Men saa længe Voldsmænd var i Embedet, torde hverfen den mishandlede eller nogen anden optræde imod ham. En Aldgjerningsmand, der havde forbrudt sit Liv, skulde efter Ludvig Munks Østie jordes paa Kirkegaarden, naar en anten Mand vilde udrede 10 Daler for ham. Pengene kom ind; men Forbryderen lagdes lige fuldt paa Stejle. Villabs Andersen, tidligere Øyfoged i Throndhjem, havde Tiltale til Ludvig Munk, fordi denne havde afsat ham uden Lov og Dom og derfor frataget ham 135¹/₂ Daler. Aarsagen til denne Lensmandens Fremfærd var følgende: Et Kvindfolk, som Ludvig Munk havde avlet et Barn med, havde gjort sig flydlig i Indbrudstyveri og var efter at have faaet anden Retfælse forvist fra Byen, men desuagtet kommen tilbage.

I Følge Lov og Dom lod Øyfogeden hende da fagftrøge. Dette foregik, imedens Jakob Hvitfeld var Lensmand; men næppe var Ludvig Munk igjen kommen til Throndhjem, førend han hævnebe sig paa Øyfogeden paa den nævnte Maade og derved paaførte ham Fattigdom. Præsten ved Domkirken Mester Hans Sivordsens Øyen skulde i Naabsens Aaret efter Faberens Død have 100 Daler, som Kongen havde tilstaaet dem; men denne Sum havde Lensmanden berøvet dem. Præsten Dr. Anders Andersen paa Bjernø havde Tiltale til ham, fordi Lensmanden havde aftvunget ham 30 Daler og et Sølvsjob (Drillekar) af 8 Dalers Værdi, paa Grund af at han havde fat en Mand af sin Menighed i Ban, uagtet han efter den Tids Lov var i sin gode Ret, da Manden havde gjort sig flydlig i Ægtefælsbrud. Imod Almuen havde Ludvig Munk udøvet megen Vold og Uret; han havde faalebes i Guldalen og Melbalden og andre Landstrækninger paa egen Haand og for egen Bindings Skyld gjort Forbud imod Salget af Slagtelvæg, før han havde kjøbt saa meget som han vilde, hvilket havde været til stort Tab for Byer og Borgere. De nævnte og mange andre Bestyrelser kunde han ikke gjendrive, og der overgik ham derfor en Mængde Domme, i Følge hvilke han skulde godtgjøre den Skade, saa mange Mennefter havde lidt ved ham. Disse Retsfager varede et Par Maaneder. Ludvig Munk har til visse ikke været den eneste Lensmand i Norge, der har begaaet Uretfærdigheder imod Almuen; men han har uden Tvivl været den værste af alle. Det var vel for nogenlunde at lette sin Samvittighed, at han ved Testamentet i Aaret 1594 gav nogle hundrede Daler til fattige Stofebørn og husarme i Oslo og Throndhjem.

Som Ejer af Nørland mageskiftebe Ludvig Munk sinnum med Kronen. Han fik faalunde 1585 i Hornum Herred og Sogn, Gulboet By 1 Gaard, i Lars Herred, Raunkilde Sogn og By 1 Gaard og tillige Kronens Ret og Herlighed i en Gaard i Gravled Sogn, Vorup By, i Stavsgaard i Haverstev Sogn og i et Degnebol i samme Sogn. Derimod fik Kronen 2 Gaarde og 1 Bol af hans Arvegods i Verlev Herred i Vendsyssel og 1 Gaard i Fyn i Dnense Gaards Len. Ved Mageskifte med Kronen fik han i Maj 1589 i Lars Herred, Brorstrup Sogn og By 2 Gaarde og 1 Bol og i Mejlby 1 Bol og 3 Gadehuse, i Haverstev Sogn og By 5 Gaarde og i Raunkilde Sogn, Nysum By 2 Gaarde, 2 Bol og 7 Huse med Raalgaarde, end videre Herligheden i nogle Selvejergaarde. Derimod aflod Ludvig Munk en Del Gods i flere Herreder i Nørrejylland som og i Fyn og Søland, ligesom han fort før Frederik den andens Død havde tilfjødet Kronen 1 Gaard i Sønderjylland, Gram Herred, Stepping By. I Aaret 1591 fæstede han Raunkilde, Brorstrup og Haverstev Sogues Kongetiender. Med nogle af sine Standsfæller havde han Retsfager, faalebes i Aaret 1595 med Fruerne Magdalene og Katrine Bannet om noget af deres Arvegods i

N Ö R L U N D

i Jylland.

Lth og Salling. 3 Aaret 1589 giftede han sig med den syttenaarige Tomfru Ellen Marsvin, Datter af Jørgen Marsvin til Dybøl (i Laane) og Fru Karen Gyldenstjerne. Sagnet fortæller, at da den halvhundredeaarige Mand, hvis Udsende var fælt og slummet, bejlede til den unge Pige, efter at hendes Fader havde givet sit Samtykke, fandt hun paa den Vist for at vende ham loit, at hun strog en Ring af sin Finger og kastede den ud i et Uføre i Nærheden af det daværende Nørlund, i det hun sagde, at hun vilde tage ham til Mand, dersom han paa dette Sted kunde bygge hende et Herresæde. Han gav hende sit Ord og holdt det. Dette Sagn savner historisk Paalidelighed; thi Ludvig Munk havde allerede begyndt at bygge sin ny Herregaard i Aaret 1581, da Tomfru Ellen ifkun var ni Aar gammel. Muligt er det, at de meget store Udgifter, disse Bygninger kostede ham, har været en medvirkende Aarsag til hans slammelige Færd som Lensmand; det var, efter at han anden Gang var kommen til Thronhjem, at han især udsvævede sine Besøgsjæringer. Ludvig Munk døde den 8de April 1602 paa Lunbeegaard (i Byn), som ogsaa tilhørte ham.

Fru Ellen Marsvin (død 1649) ejede derpaa Nørlund i adskillige Aar. Hun havde 1606 en Retstrætte med Knud Gyldenstjerne til Lagaard angaaende en Dørensdomst, som hendes afdøde Egtfælle havde indgaaet med ham om noget Forbehold; efter at Kjøbet var sluttet, havde Ludvig Munk lovet at udrede 2,000 Daler, saafremt dette Forbehold kunde bevises at være mere værdt end 12,000 Daler, som han havde udredet, efter at Fredsbjørn Gyldenstjerne til Vosborg, Embedsmand paa Bøvlung Slot, og Oluf Rosenparre til Starholt, Lensmand paa Mariager Kloster, havde gransket dette Gods. Fru Ellen vilde intet høre om en ny Grantning, og da Selgeren efter Loven vilde tage en saadan alene, og Sagen tidligere havde været forelagt de omtalte Lensmænd, paalagde Kongen dem i Oktober 1606 at indfærde Parterne for sig og jævne Sagen eller dømme de stridende imellem. Fru Ellen Marsvin, der i Januar 1607 giftede sig med Knud Rub, ejede Nørlund endnu i Aaret 1614, da hun paalagde Fogeden paa Gaarden at hde Præsten i Haverølev i Tiende 11 Sfr. Rug og 11 Sfr. Byg af den Gaardens Jord, som laa i dette Sogn. Efter hende tilhørte Gaarden ikke hendes og hendes første Mands Nørlundighed ved sit Giftermaal med Christian Munk, der har faaet en sørgelig Navntundighed ved sit Giftermaal med Christian den fjerde, men derimod Gude Galde, som var gift med Fru Ellens Søster Fru Helvig Marsvin. Han maa have kjøbt Gaarden og ejede den i April 1622, da han havde en Retsdag med Niels Krabbe til Torstebund. Gude Galde døde i Aaret 1626, og Fru Helvig Marsvin (død 1648) ejede derpaa Nørlund til September 1646, da hun aflagde denne Gaard til sin Datter Fru Anne Galde, der var gift med Berner Pars-

berg, som derved blev Herre til Nørlund. 3 Juni 1669 fik han af Erik Krag til Bramminge Skjøde paa 3 Sognes Korttiender i Lars Herred, næmlich Kongetienden af Ravnkilde Sogn, der ydede 4 Pd. Byg, 3 Pd. Rug og 2 Pd. Havre, af Haverølev Sogn, 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg og $\frac{1}{2}$ Pd. Havre, og af Brorstrup Sogn, 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg og 1 Pd. Havre (1 Pd. Rug var 20 Sfr., 1 Pd. Byg 24 Sfr. og 1 Pd. Havre 40 Sfr.). Tilføede herved vare Geheime- raad Holger Bind til Gundestrup og Døerste Niels Rosenkrands til Holbækgaard. 3 Maj 1676 fik han ved Mageffiste med Jørgen Arenfeld til Vasnes noget Gods i Hornum og Gislum Herreder: 1 Gaard i Sønderup Sogn, Njelsstrup By og 1 Gaard i Trængstrup By samt 2 Gaarde og 2 Gadehuse i Vinderup Sogn, Store Vinderup By. Jørgen Due til Høllær og Palle Dyre til Trinderup vare nærværende ved dette Mageffiste. End videre kjøbte han i Marts 1679 af Kronen for 950 Rdr. Raldøretten til Ravnkilde og Brorstrup Kirker. Berner Parsberg døde 1686; hans Hustru var sex Aar forinden vandret heden. Sønnen Gude Parsberg arvede Nørlund. Han fik i November 1692 af K. Jensen Skjøde paa 1 Bol i Brorstrup Sogn, Mejlby; inden Aarets Udgang døde han. Fru Karen Krag, Datter af Kjeld Krag til Trudsholm og Fru Sofie Krabbe, ejede Gaarden som hans Enke i en halv Snes Aar. Efter hendes Dødsle ufstædte Landsdommer Christoffer Bartholin i April 1697 til Herredsfogeden i Lars og Slet Herreder en Fritagelse for at strides til Stotten for Fru Karen Krag's Bønder, da de boede saa langt fra Tingstedet, imod at hun holdt en paalidelig Stokkemand. Af Dretskorterne for Helligaands-Hospitalet i Rjøbenhavn (Bartov) fik hun i Juni 1699 Skjøde paa Bradstrupgaard i Ravnkilde Sogn med 4 Høbere og 8 Tbr. „ Sfr. 2 Fd. 2 Alb. Partforn. Ved hendes Giftermaal i Aaret 1703 med Knud Keedtz fik Nørlund en ny Ejer. Knud Keedtz var Søn af Tønne Keedtz til Warristov og Fru Elisabeth Sehested. Han var født 1663 og to Aar yngre end Fru Karen Krag; om hans Levned er kun lidt bekendt. 3 December 1709 var han Kontreamiral og 4de Medlem af Amiralitetet og søgte i Anledning af den forestaaende Krig til Søs om at faa den Viceamiralpost, som saa længe havde været ledig. Han siger i sin Ansøgning, at han har tjent 30 Aar til Søs og næsten i alle Potentaters Tjeneste. Udnævnelse til Kommandør havde han faaet 1701 og til Kontreamiral i December 1704 og var kort efter af Generalamiral Gyldenløve indstillet til yderligere Forfremmelse. 3 Marts 1710 naaede han sit Dødsle og fik som Viceamiral Befalingen over Linieskibet „Christian den femte“ paa 90 Kanoner og med Kapitajn L. Ulfeld som Flagkapitajn. Om Vaaren 1713 havde han i en kort Tid 18 Linieskibe, 2 Fregatter og 3 Brigger under sin Kommando. Amiral blev han i Juni 1714, og den 30de December 1719 fik han Afsted. Som Ejer af Nørlund fik han

N Ö R L U N D

i Jylland.

i Maj 1712 af Adam Ernst v. Pentz til Nøragergaard Skjøde paa Vejrshøjgaard i Brørstrup Sogn, hvilken den Gang var øde; dens Hartkorn var 8 Tdr. 3 Epr. 2 Fdk. 1 Alb. Ved offentlig Salg købte han f. A. af Kronen Haverølev Sogns Kirketiende og 2 Fdk. Kirkejord for 338 Rbdrl. 2 Mk. 2 St. 3 Oktober 1715 købte han af Anne Vestengaard, Raadmand Jørgen Lavsens Enke i Aalborg 7 Gaarde i Vinberup Sogn, Lille Vinberup By med Hartkorn 39 Tdr. 5 Epr. 2 Fdk. 2 Alb. Hver Gaard ydede foruden mere 4 Daler i Høveripenge. End videre fik han i November 1720 efter offentlig Salg Skjøde af Kronen paa Indløsningsretten til Konge- og Kirke-Tienden af Raavnild Sogn, hver 16 Tdr. 3 Epr. 3 Fdk. Hartkorn, af Brørstrup Sogn, hver 10 Tdr., og af Haverølev Sogn, Kongetienden 9 Tdr., Kirketienden 11 Tdr. Salgsprisen var 10 Mkrl. for hver Lønde Kongetiende og 5 Mkrl. for hver Lønde Kirketiende. Desuden fik han Skjøde paa Indløsningsretten til 28 Tdr. 6 Epr. Hjt. Bøndergøds for 2 Mkrl. Lønden og 50 Lønder Hartkorn for 1 Rbdrl. Lønden, og i Juli 1722 ligeledes paa Indløsningsretten til 14 Tdr. 6 Epr. 3 Fdk. Hjt. for 1 Rbdrl. Lønden. Efter faaleedes at have forøget Nørlands Bøndergøds og betrygget Ejendomsretten betil døde Knud Keedtz i Aaret 1734, og hans Enke fulgte ham i Graven 1737.

Efter hendes Hædagog købtes Gaarden af Kancelliraad Niis, der var Tolder i Christiania. Han var itkun meget kort Tid Nørlands Ejer; thi 1739 drukne han paa en Rejse imellem Hylland og Norge. 3 Juni Maaned 1740 tilhørte Gaarden hans Enke Christiane Charlotte v. Bülow; men f. A. fulgte hun den til Madame Mørch i Aarhus, som 1745 overlod den til sin Søn Jørgen Mørch. Denne fik den 1ste Maj 1745 efter offentlig Salg Skjøde paa 3 Gaarde i Hinsted Herred, Bøbbestrup Sogn og True By med 7 Tdr. 7 Epr. 2 Fdk. Hartkorn; de vare fulgte af Byfoged Lavrids Høstrups Opbudssø. 3 April 1751 købte han 1 Gaard og 1 øde Hølvgaard i Hinsted Herred, Dve Sogn, Stubberup By af Møller Ulrik Lavridsen i Stubberup Mølle paa Nørlands Gods. Af Mathias Lassen til Bjørnsholm, Rødslet og Bang fik han i September 1754 Skjøde paa 2 Gaarde i Vinberup Sogn, Store Vinberup By med 8 Tdr. 2 Epr. 1 Fdk. 1 Alb. Hartkorn, og i Oktober 1756 købte han af Grev Holt til Braa 1 Gaard i Gislum Herred, Grønderup Sogn, Allestруп By, i April 1757 af Generalbygmeister Laurids de Thuraus So 4 Gaarde i Hornum Herred og Sogn, Gjestrup By med 17 Tdr. Hartkorn og i Maj f. A. af Justitsraad Borge-mester Grotum i Aalborg Herlighed i en Anegaard i Vinberup, hvoraf Vandgilden tilhørte Præsteladbet, og 1 Gaard i Vinberup, stor 3 Tdr. 1 Skpe. „ Fdk. 1 Alb. Hartkorn. Han forkjønnede Raavnild og Haverølev Kirker og valgte den sidste til sit Høisted. Ved hans Død 1758 blev hans Enke Margrete Grotum Berg i en temmelig ung Alder Ejerinde af Nørlund, og hun

skjære denne Gaard og det store Gods med Dydighed. Hun forøgede Godset; 1760 købte hun af Abelone Andersbatter i Store Vinberup 2 Huse i denne Landsby, og 1762 for 1,055 Rbdrl. 3 Mk. 4 St. 1 Gaard og 1 Hus i Nysum, 4 Gaarde og 2 Huse i Mejsby og 1 Gaard i Fyrtilde, af Hartkorn i alt 17 Tdr. 3 Epr. 1 Fdk. 2 Alb.; ogsaa hun forøgede Godsets Kirker. 3 sit Hus og imod sine Døtre lagde hun megen Strængthed for Dagen. Klaffen 4 eller 5 om Morgenen vakte hun dem ved at banke paa Kyststagen med Kystfaren, og vare de ikke oppe nogle saa Minutter derefter, fik de at føle hendes Brede. Det var itkun, naar Moderen stundum saa sig om i den noget fjærrt liggende Rabegaard, at de unge Piger kunde have lidt Mor-skab. Da den Tid kom, at de skulde giftes, tog hun intet Hensyn til deres egne Døfter, men kun til, at Bøstjerne vare velhavende, ligesom hun og holdt strængt over, at de yngre ikke bleve giftes før de ældre; en af dem sølte sig utyffelig sig hele Liv, fordi hun ikke maatte saa den Mand, der havde bundet hendes Hjerte; han var ueheldigvis ikke saa rig som en anden Bøstjerne, hendes Moder spantes bedre om. Ogsaa efter at hendes fire Døtre havde været giftes flere Aar, sølte de Engleste, naar de kunde vænte Besøg af Moderen; thi fandt denne ikke alt hos dem efter sit Hoved, sparede hun ikke paa Væbrødder. Da ingen af hendes fire Døtres Mænd, der alle vare Herremænd, havde Øst til at overtage Nørlund, fulgte hun i Aaret 1778 denne Gaard og flyttede til Aarhus, hvor hun døde i Januar 1785.

Den ny Ejer var Kammerherre Jørg Rosenfrands = Lewetzau, der i Januar 1779 fik kongelig Tilladelse til at optage Nørlund under Stamhuset Røstrup i Steden for Nastrup og Døerklit (i Bøndshøvel). Aaret efter tilfød Regeringen, at de 3 Aneeggaarde i Raavnild, Brørstrup og Haverølev Byer for Fremtiden maatte høre under Nørlund, som allerede var Herlighed deraf, imod en aarlig Afgift til Præsten af 53 Rbdrl. 4 Mk. 2 St. Stamhuset opløstes 1811, og Nørlund og Torstebund tilligemed Albæk i Hornum Herred, Suldstrup Sogn tilhørte derpaa i nogle Maaned som fri Ejendom den sidste Besidders Broder Kammerjunter Frederik v. Raben. Han solgte disse Gaarde 1812 til Justitsraad, senere Statsraad P. S. de Neergaard til Gunderslevholm og hans Medinteressenter, hollse f. A. overdroge Gaardene til Malte Ulrik Friis, efter hvis Død de tilhørte hans Enke Mariane Friis, født Wiborg. Friis fulgte en stor Del af Nørlands Gods til Kæsterner, men ubløste ikke det fulgte af Pantet til Kreditorerne, hvorfor Kjøberne igjen bleve Kæstere. 1823 maatte Neergaard eller rettere hans Opbudssø atter overtage alle Gaardene, paa Grund af at han havde gaet i Borgen for Friis. 1826 købte hans Søn, den senere Statsraad og Ejer af Gunderslevholm Carl de Neergaard ved offentlig Salg Nørlund for 27,000 Rbdrl., Torstebund for 12,000 Rbdrl., og Albæk for 7,000 Rbdrl., med Omkostninger og Statte-Atter-

N Ø R L U N D

i Jylland.

staden i alt henved 60,000 Rdlr. Han folgte iglen 1831 de tre Gaarde for 80,000 Rdlr. til Krigaad Rasmus Conrabden, tidligere Forpagter paa Gundersløsholm. Denne afskændte Hornum Sogns Kirke- og Konge-Tiende. Ved en Mose i Nørlands Skov oprettede han Glasværket „Conrabsminde“, som nu i nogle Aar har været neblagt. Efter Conrabdens Død 1837 lod den almindelige Enkelskøbs Vesthøvske udlægge sig Nørlund og Lørstedlund for ublaante Summer, efter forgæves at have prøvet paa at sælge Gaardene, og 1839 købte Jørgemester, nu Høfjærgemester A. T. Schütte, Ejere af Bygholm, de to Gaarde for 168,000 Rdlr. Efter at have forbedret disse Ejendomme meget og afskændt største Delen af Bøndergødslet, folgte Schütte i Februar 1857 Nørlund og Lørstedlund med 70 Tdr. Hartkorn Bøndergøds, 5 Kirker og 9 Tiender, det før nævnte Glasværk og et Glasværk i Aalborg, et Kalkværk, et Pakhus i Høbro og Stovene for 625,000 Rdlr. til Kammerjunker de Mylius; men paa Grund af de vanskelige Tidforhold maatte han, efter at have udgivet ikke ubetdelige Summer til at forskjønde Nørlands Hovedbygning, opføre ny Huse m. m., i Januar 1861 sælge disse Ejendomme, og Schütte købte dem da atter for 489,000 Rdlr. Glasværket i Aalborg var i Mellemtiden frafaldt.

Nørlands Borgegaard eller Nebergaarden ligger i en Dal, omgivet af Enge, og udgjør tre svært byggede grundmurede Høje, to Etager høje foruden Kjelleren, der ligesom nogle af Bærelserne har hvælvet Loft. 3 Taaernd, der er 50 Alen højt, er Indgangen til den midterste Høj. Denne Gaard omgives af Grave. Rabegaarden, hvis Afstand fra Borgegaarden er 1000 Alen, ligger vest for denne paa en Bakke. Den udgjør nu en særskilt Forpagtergaard, 4 sammenbyggede ældre Vænger af søer Kampestenmure og to i de senere Aar opførte grundmurede Huse med Vølsig til Forpagteren, Stalde og Mælkeri. Borgegaarden og de gamle Udhus ere byggede i Aarene 1581 til 1597 af Ludvig Wulf; til Grundens Opfyldning er der benyttet en særdeles stor Mængde Kampesten. Endnu i Begyndelsen af det 18de Hundrebaar var der en Vinbro over Graven, en Tærbbygning imellem Fløjsløvene og et Porttaarn; i dette sidste Stal der have været saa tunge Kobberporte, at man i de nærmeste Landsbyer kunde høre, naar de lukkedes. Midtfløjen har været

tre Etager høj og haft Kobbertag; men dette Tag nebreves, og Kobberet bortførtes af Polakkerne, der vare her i Landet 1658—59 som Hjelpeetropper under den sørgelige Krig med Sverige; Bygningen forfaldt, og den øverste Etage sank ned i Graven. Af det Billedhugger- og Billedskærerarbejde i Sandsten og Egetræ, der har prydet Gaarden ubdenig og indvendig, er en stor Del endnu vedligeholdt. Paa Nørlund har der forbum været et Kapel; det smukke Løsgre flyttedes i forrige Hundrebaar til Nedstrup. Forbum var Gaarden prydet med tre Taaernd; af det sidste af disse nebreves man i Slutningen af forrige Hundrebaar den øvre Del paa Grund af Drøftselighed, og 1855 af samme Aarsag det, der endnu var tilbage, hvorpaa det nuværende Taaernd opførtes. 3 Aaret 1843 afbrændte Rabegaarden; ved Gjenopførelsen benyttedes de gamle Kampestenmure. Selve Hovedbygningen er af den nuværende Ejere sat i en god Stand; den var ikke lidet forfalden, da han første Gang købte Gaarden.

3 Aaret 1770 var Nørlands fri Hovedgaardstaxt Ager og Eng 33 Tdr. 2 Eptr. 1 Fdk. 1 Alb., Skovfløden 5 Tdr. 7 Eptr. 2 Fdk. og Møllefløden 3 Tdr. 1 Eptr. 2 Fdk. Bøndergødslet var 325 Tdr. 5 Eptr. 2 Fdk. 2¹/₂ Alb. Ager og Eng, „ Tdr. 1 Eptr. 2 Fdk. Skovfløid og 2 Tdr. 5 Eptr. 1 Fdk. Møllefløid. Det matriculerede Tiende-Hartkorn var 73 Tdr. 5 Eptr. 2 Fdk. 2¹/₂ Alb. 1839 udgjorde Nørlands Bøndergøds 320 Tdr. 5 Eptr. 2 Fdk. „¹/₂ Alb. og Lørstedlunds 207 Tdr. 5 Eptr. 2 Fdk. „¹/₄ Alb., i alt 528 Tdr. 3 Eptr. „³/₄ Alb. Heraf var der 1861 i alt 227 Tdr. „ Eptr. 2 Fdk. „¹/₄ Alb. ufolgt, og nu hører der ligesom 1857 lidt over 70 Tdr. Hartkorn Bøndergøds under Gaarden; selve Nørlands Ager og Engs Hartkorn er 39 Tdr. 5 Eptr. 2 Fdk. 1¹/₄ Alb. Gaardens Fladeindehold er 640 Tdr. Land Ager, 1040 Tdr. Land Skov og 137 Tdr. Land Mose. Til Gaarden høre Raavnild, Vroerstrup, Haversted, Sønderup og Giver Kirker med Tiender, 58 Tdr. 6 Eptr. 3 Fdk. 1 Alb. matriculeret Tiendehartkorn og 546 Tdr. 3 Eptr. „ Fdk. 1 Alb. Tiende ydende Hartkorn, og de 4 særligt nævnte Sognes Kongetiender med 47 Tdr. 2 Eptr. 3 Fdk. matr. Tiendehartkorn og 475 Tdr. 7 Eptr. 2 Fdk. Tiende ydende Hartkorn.